

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България

Структура на Индекса

Индексът за прозрачност при финансирането на политическите партии включва два типа информация. **Първият компонент** се формира на базата на *обективната картина*, установена и разпространявана периодично в докладите на Сметната палата за изправността на отчетите, предоставени от политическите партии, които са участвали в предизборни кампании за получените и изразходвани от тях средства. Стойността на този показател се определя като съотношение между партиите, представили в срок своите отчети в Сметната палата спрямо онези, които не са направили това.

Вторият основен компонент на Индекса включва обобщената информация от *социологическо проучване на възприятието и оценката* за степента на прозрачност и гаранциите за отчетност във финансирането на политическите партии. Тук водещо място имат резултатите от изследване на експертното мнение на избраните четири целеви групи. За всяка от групите е даден съответен относителен дял в изграждането на общия Индекс за прозрачността на финансирането на политическите партии.

Този подход при обработка на резултатите гарантира в максимална степен съхранението на личното мнение на анкетиранията лица, осигурява надеждност и проверимост на получените резултати и, в същото време, позволява постигането на високо равнище на съвместимост и сравнимост с други показатели от този вид като Индекса за корупцията на Transparency International.

Методология на социологическото проучване

В рамките на изследването по този проект като експерти са анкетирани четири основни групи, които имат непосредствено отношение както към практиката на финансиране на политическите партии, така и към нейната интерпретация. При техния подбор изследователският екип се е ръководил от специфичните позиции, които те заемат в изследвания процес.

Първата група, чиито мнения и оценки са обект на проучването, е групата на **предприемачите**. Практиката показва, че проблемите, които привличат общественото внимание и позволяват устойчивото съществуване на съмненията за нелегитимно финансиране на политическите партии, са свързани на първо място с отношенията между бизнеса и политическите партии. Втората група, която бе включена в хода на реализацията на проекта и при съставянето на Индекса, е групата на **неправителствените организации**. Третата група е съставена от представители на самите **политически партии**. Четвъртата група от експерти, чиито оценки за степента на прозрачност при финансирането на политическите партии, е включена в изграждането на съставния индикатор са **журналистите**. В изследването бяха включени журналисти от местни, регионални и национални медии.

Изследването е проведено през месец октомври 2005 г. в градовете София, Русе, Разград, Севлиево, Ямбол, Стара Загора и Асеновград. Интервюирани са 253 души, представители на четирите избрани групи.

Представители на всяка една от избраните групи са интервюирани чрез въпросник за полустандартизирано интервю. Всеки анкетатор е разполагал с индивидуална регистрационна карта за всяко отделно проведено интервю.

Стойност на Индекса

Индексът за прозрачност на финансирането на политическите партии в България за 2005 година е 2,66 при възможни стойности от 0 – липса на прозрачност, до 10 - максимална прозрачност.¹

Обективната оценка за степента на прозрачност при финансирането на политическите партии, съставляваща този индекс, има стойност **3,08**. Според официалната информация на Сметната палата до 21 март 2005 г. от общо 334 регистрирани политически партии 231 партии (или 69,2 % от всички регистрирани) не са представили финансови отчети за дейността си през 2004 г. 139 политически партии не са представили отчетни доклади за периода от 2001 до 2004 г. включително. Нулеви приходи за 2004 г. са отчетели 41 политически партии.²

Субективната оценка за степента на прозрачност при финансирането на политическите партии, съставляваща този индекс, има стойност **2,24**. В субективната си оценка и възприятие за степента на прозрачност на финансирането на политическите партии изследваните лица са склонни да оценят съществуващото състояние по-ниско, отколкото е стойността на обективната пропорция между политически партии, които са представили счетоводните си отчети в Сметната палата и останалите.

Индексите за отделните групи имат различни стойности. При политическите субективната оценка за прозрачността на финансиране е най-висока в сравнение с останалите групи – 3,21 (при 4,01 през 2004 г. и 2,25 през 2003 г.). При предприемачите стойността на Индекса радикално спада 0,45 (при предишна стойност за 2004 г. - 2,25 и 0,71 за 2003 г.). Стойностите, измерени при представителите на неправителствения сектор, определят общия индекс на тази група в рамките на 1,23, което също представлява спад спрямо 2004 г., когато стойността на Индекса бе 2,09, а през 2003 г. - 1,30. Сред групата на журналистите, регистрираната стойност на Индекса е 1,20 при 1,79 през 2004 г. и 1,76 през 2003 г.

Представените резултати очертават параметрите на отношенията между избраните четири групи в полето на практическата реализация и управление на процеса на функциониране на политическите партии в България. Налице е известно повишаване в стойностите на компонента на субективните възприятия в Индекса за сметка на рязкото намаляване на стойността на обективния компонент.

¹ Индексът, измерен по същата процедура през 2003 г. е 2,44. Субективната стойност на Индекса през 2003 г. бе равна на 1,52, а обективната – 3,36. Стойността на Индекса за 2004 г. бе равна на 2,25. Субективната оценка на Индекса през 2004 г. бе равна на 2,53, а обективната – 1,98.

² По данни на Сметната палата, през 2001 г., от 298 регистрирани партии само 112 са представили финансовите си отчети в Сметната палата. През 2002 г., от 305 регистрирани партии, отчети са представили 106 партии, а през 2003 г., от 333 регистрирани партии, отчетите си са представили едва 66 партии. Представената информация е цитирана по докладите на Сметната палата, публикувани на адрес: www.bulnao.government.bg.

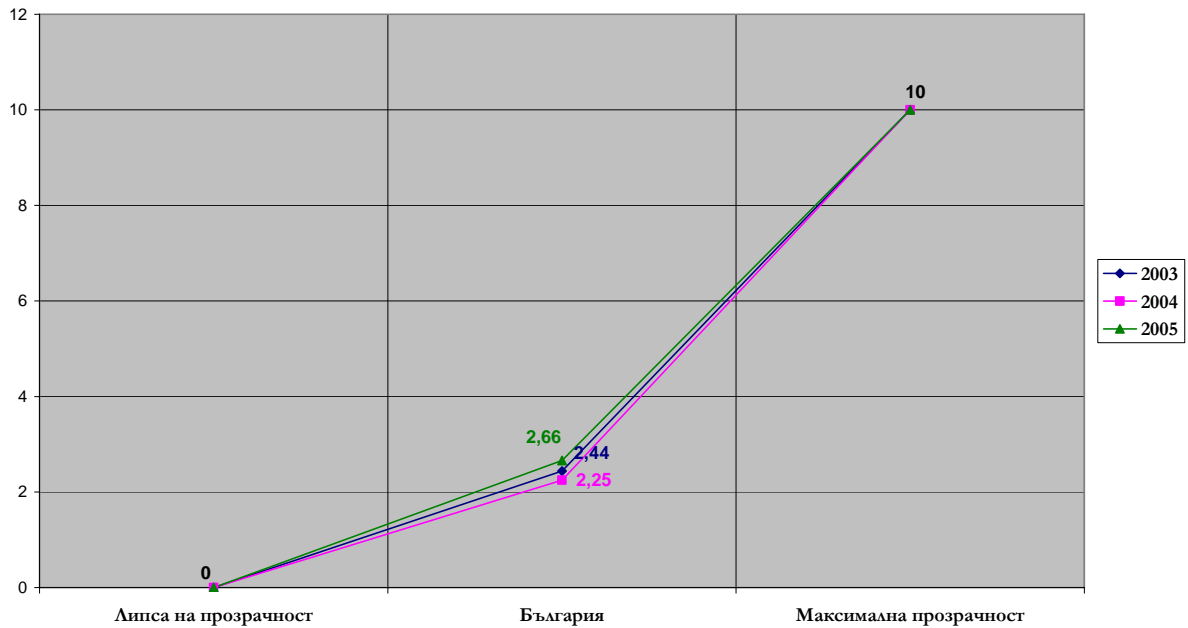
Проект “Повишаване степента на прозрачност при финансиране на политическите партии в България”

Резултатите от изследването очертават няколко основни линии на съгласие между представителите на различните групи:

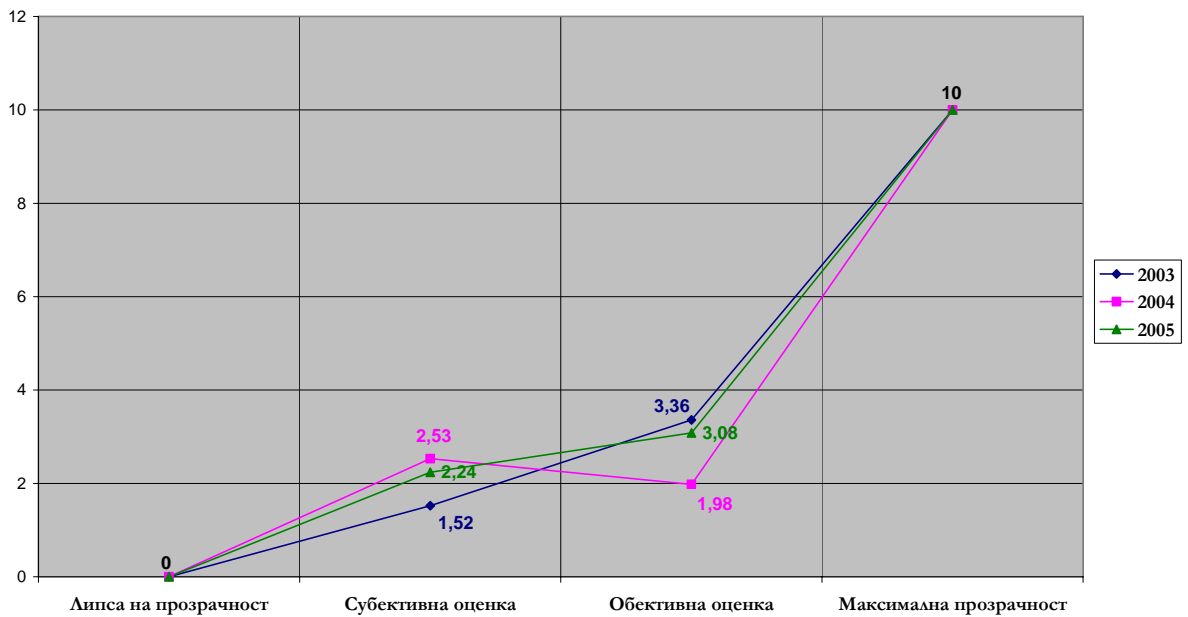
- почти без изключения експертите приемат, че обществената представа за зависимостта на политиката от скритото и непрозрачно финансиране не може да бъде преодоляна в момента;
- доминиращо сред представителите на всички групи е разбирането за необходимостта от законодателни промени по отношение на нормативната база, регламентираща финансирането на политическите партии;
- преобладаващата част от изследваните лица приемат, че обществеността не разполага с достатъчно информация за принципите на финансиране и контрола върху финансирането на политическите партии;
- ясно очертано е разбирането за необходимостта от позитивна промяна в принципите и откритостта на процеса на финансиране на политическите партии.

Проект “Повишаване степента на прозрачност при финансиране на политическите партии в България”

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България

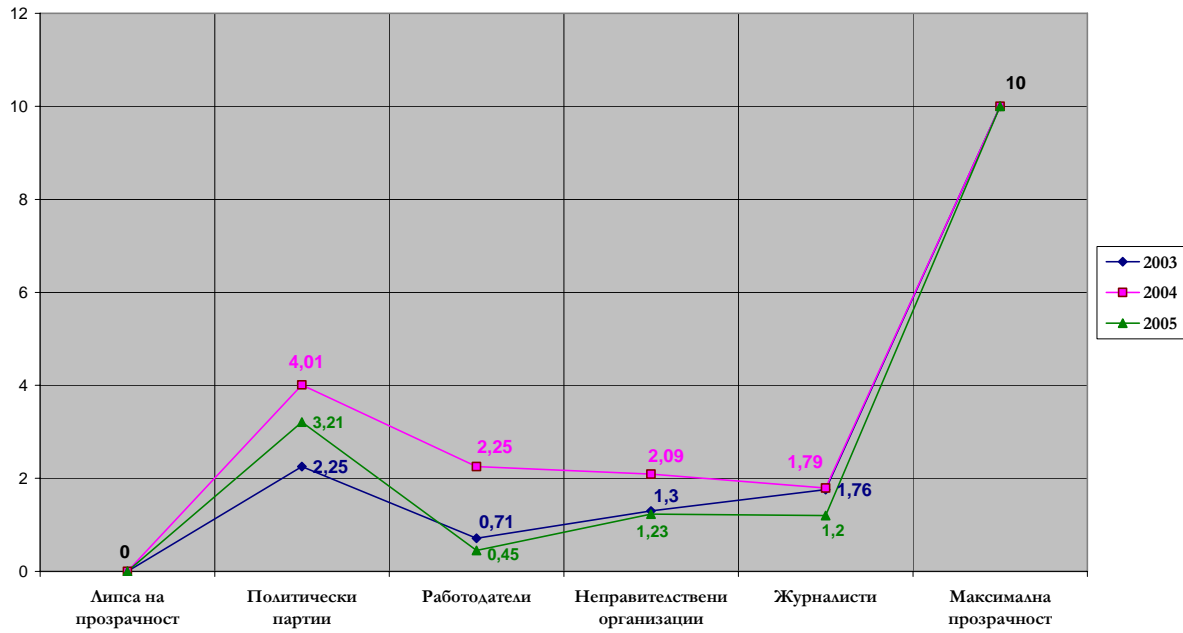

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България разпределение по основни компоненти

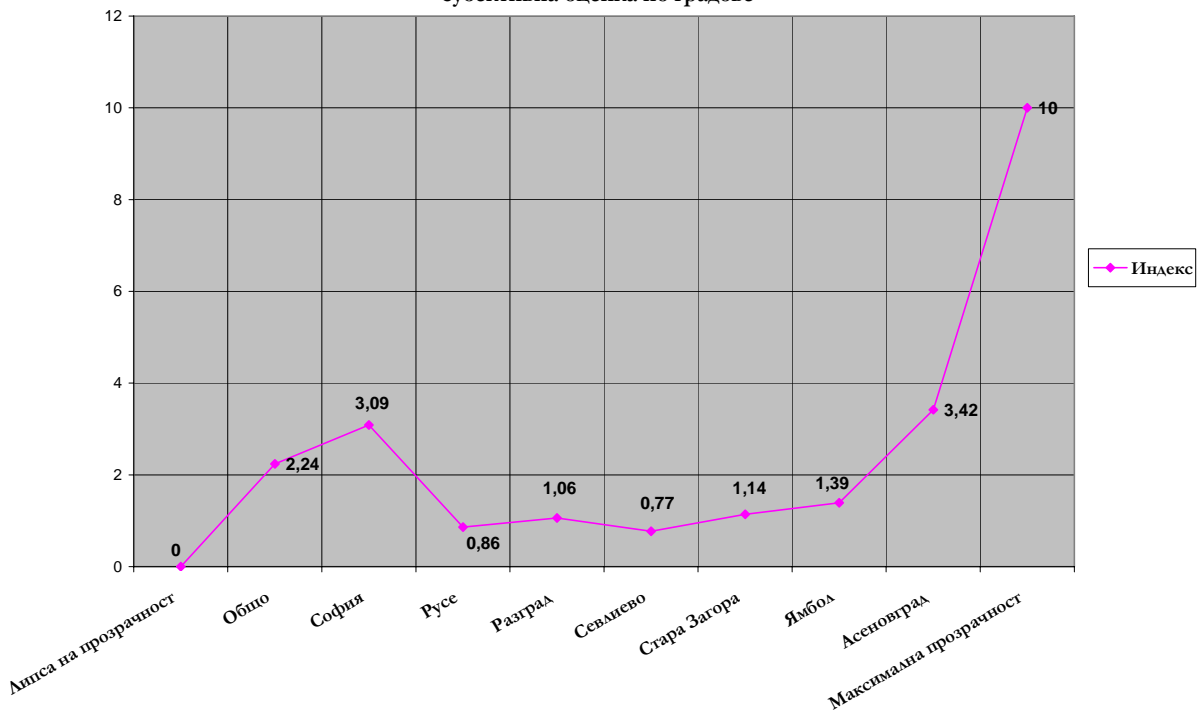

Проект “Повишаване степента на прозрачност при финансиране на политическите партии в България”

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България - разпределение на субективната оценка по изследвани групи

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България субективна оценка по градове

ОСНОВНИ РАЗПРЕДЕЛЕНИЯ НА ОТГОВОРИТЕ – 2005 ГОДИНА

Смятате ли, че финансирането на дейността на политическите партии у нас е прозрачно в достатъчна степен ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да, напълно		3,8 %	*	1,5 %	1,5 %	1,5 %
да, но има още много неща, които трябва да бъдат направени		17,0 %	4,4 %	6,2 %	7,5 %	8,3 %
трудно е да се прецени		22,6 %	19,1 %	26,2 %	14,3 %	20,6 %
по-скоро не		37,7 %	47,1 %	35,4 %	47,8 %	42,3 %
категорично не		18,9 %	29,4 %	30,7 %	28,3 %	27,3 %

Съществува ли у нас ефективно действаща система за контрол върху финансирането на политическите партии ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да, напълно		11,3 %	*	*	*	2,4 %
да, но тя не е достатъчно ефективна		26,4 %	11,8 %	18,5 %	13,3 %	17,0 %
трудно е да се прецени		7,5 %	14,7 %	21,5 %	11,9 %	14,2 %
по-скоро не		37,8 %	45,6 %	32,3 %	44,8 %	40,3 %
категорично не		17,0 %	27,9 %	27,7 %	30,0 %	26,1 %

Съществуват ли, според Вас, механизми за ограничаване на незаконното финансиране на политическите партии ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да		3,8 %	1,5 %	10,8 %	4,5 %	5,1 %
съществуват, но не се прилагат в достатъчна степен		47,2 %	39,7 %	41,5 %	65,7 %	48,6 %
не		11,3 %	33,8 %	18,5 %	14,9 %	20,2 %
трудно е да се прецени		37,7 %	25,0 %	29,2 %	14,9 %	26,1 %

Необходима ли е, според Вас, промяна в законовата база за дейността на политическите партии в България ?

Отговори	Групи	Политически партии	Работодатели	Неправителствени организации	Журналисти	Общо
да		34,0 %	23,5 %	47,7 %	40,3 %	36,4 %
не		13,2 %	3,0 %	*	6,0 %	5,1 %
трудно е да се прецени		52,8 %	73,5 %	52,3 %	53,7 %	58,5 %

Индекс за прозрачност на финансирането на политическите партии в България (по отделни групи)

Политически партии

Смятате ли, че получаването на финансови средства или услуги от представители на бизнеса Ви поставя в зависимост от тях?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- да, на практика е така	15,0%	7,0 %	24,2 %
- да, но само когато става дума за много крупни дарения	13,2%	14,0 %	12,1 %
- да, когато това са дарения от членове на нашата партия	3,8%	2,3 %	3,0 %
- така смятат само някои от представителите на бизнеса	21,0%	1,6 %	9,2 %
- не, но за общественото мнение това е така	22,5%	27,9 %	21,2 %
- не, но другите политически партии спекулират с това	11,3%	14,0 %	12,1 %
- категорично не	13,2%	23,2 %	18,2 %

Разчитате ли на дълготрайни партньорства с представители на бизнеса?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- категорично да	26,4%	30,2 %	24,2 %
- да, опитваме се да поддържаме такъв тип партньорство	37,7%	41,9 %	30,3 %
- това не е приоритет за нашата партия	13,2%	6,9 %	21,2 %
- не, но може би ще потърсим такива възможности	18,9	4,0 %	9,2 %
- категорично не	3,8%	7,0 %	12,1 %

Как оценявате съществуващите в момента лимити за финансиране на политическите партии чрез дарения от физически и юридически лица?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- определените в закона средства са напълно достатъчни	22,6%	27,9 %	3,0 %
- лимитите са оправдани, но средствата не достигат	26,4%	32,6 %	27,3 %
- средствата, разрешени от закона са недостатъчни	34,0%	25,6 %	48,5 %
- трудно е да се прецени	17,0%	13,9 %	18,2 %

Предприемачи

За какви цели бихте предпочели да бъдат изразходвани средствата, които бихте предоставили на политическа партия?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- отпечатване на материали	45,6%	34,9 %	16,5 %
- разходи за издръжка на административен апарат	1,5%	11,6 %	2,4 %
- режимни разходи	4,4%	11,6 %	8,2 %
- обучение на кадри	39,7%	53,5 %	22,4 %
- осигуряване на медийни изяви	26,5%	32,6 %	15,3 %
- наеми за помещения	4,4%	9,3 %	5,9 %
- транспортни разходи	5,6%	11,6 %	14,1 %
- разходи за преводи на и от чужд език	2,9%	14,0 %	7,0 %
- други	25,0%	21,0 %	8,2 %

Забележка: Посочвани са повече от един отговор

Предпочитате ли подобно финансиране да бъде оформено като конкретен договор с права и задължения?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- да, категорично	55,9%	27,1 %	60,6 %
- да, но само ако има такава практика	10,3%	27,1 %	12,1 %
- безразлично ми е дали ще бъде оформено като договор	13,2%	5,1 %	9,1 %
- не, но смятам, че би било добре	10,3%	13,6 %	3,0 %
- категорично, не	10,3%	27,1 %	15,2 %

Познавате ли случаи, в които представители на бизнеса са търсели политическа протекция, предлагайки финансови средства на партии?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- да, става дума за мои партньори в бизнеса	4,4%	10,2 %	3,0 %
- да, някои от моите конкуренти са го правили	7,3%	10,2 %	9,1 %
- да, чувал съм за такива случаи	42,7%	52,5 %	57,6 %
- не, но хората говорят, че се е случвало	32,4%	20,3 %	18,2 %
- не	13,2%	6,8 %	12,1 %

Съществуват ли, според Вас, практика политическите партии *настоятелно* да търсят финансови средства от бизнеса?

	2005 г.	2004 г.
категорично да	41,2%	62,7 %
да, но искат от тези, които и без това ще им дадат	26,5%	15,3 %
това не се отнася за мен/безразлично ми е/трудно е да се прецени	8,8%	6,8 %
не искат директно, но се подразбира	20,6%	11,9 %
не	2,9%	3,3 %

Неправителствени организации

Смятате ли, че организациите от т.нар. Трети сектор биват използвани за партийни цели?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- да, най-често това е така	9,2%	16,3 %	14,3 %
- да, понякога	36,9%	28,6 %	28,6 %
- зависи от организацията	35,4%	42,8 %	51,4 %
- не	6,2%	8,2 %	2,9 %
- трудно е да се прецени	12,3%	4,1 %	2,8 %

Съществува ли ясно изразена необходимост от информация за средствата и начините на финансиране на политическите партии у нас?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- категорично да	49,3%	53,1 %	51,4 %
- да, но само за парите на управляващите	6,2%	2,1 %	8,6 %
- да, но тази необходимост не е осъзната от хората	33,8%	30,6 %	34,3 %
- не	9,2%	12,2 %	5,7 %
- трудно е да се прецени	1,5%	2,0 %	0 %

Как бихте постъпили в случай, че достигнете до достоверна информация за незаконно финансиране на политическа партия?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- ще изпратим документите на компетентните органи	49,2%	47,0 %	33,3 %
- ще организираме публично обсъждане на случая	15,4%	14,3 %	16,7 %
- ще предоставим информацията на медиите	33,8%	53,1 %	35,4 %
- ще поискаме среща с ръководството на партията	7,7%	4,1 %	2,1 %
- друго	4,6%	4,1 %	6,2 %
- не бихме предприели нищо	6,2%	2,0 %	2,1 %
- трудно е да се прецени	3,1%	2,0 %	4,2 %

Журналисти

Съществува ли ясно изразена необходимост от информация за средствата и начините на финансиране на политическите партии у нас?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- категорично да	44,8%	58,5 %	83,3 %
- да, но само за парите на управляващите	7,5%	1,9 %	0 %
- да, но тази необходимост не е осъзната	38,8%	28,3 %	16,7 %
- не	4,5%	9,4 %	0 %
- трудно е да се прецени	4,4%	1,9 %	0 %

Има ли медията, за която работите договори с политически партии за отразяване на тяхната дейност?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- да, с всички политически партии по време на избори	16,4%	22,6 %	19,4 %
- да, с отделни политически партии по време на избори	38,8%	22,6 %	19,4 %
- да, за цялостно отразяване на дейността на партия	0%	3,8 %	0 %
- не, но работим с отделни партии по-често	4,5%	1,9 %	5,6 %
- нямаме договори с политически партии	19,4%	34,0 %	41,7 %
- не знам	20,9%	15,1 %	13,9 %

Смятате ли, че повишаването на степента на прозрачност при финансирането на политическите партии е ефективно средство за ограничаване на корупцията?

	2005 г.	2004 г.	2003 г.
- категорично да	35,8%	37,7 %	44,4 %
- това е важно, но не достатъчно условие	40,3%	56,6 %	47,3 %
- не, прозрачността няма да промени корупцията	23,9%	5,7 %	8,3 %
- трудно е да се прецени	0%	0 %	0 %